

دیدگاه

موضوع: رکود تورمی در اقتصاد ایران؛ پیچیدگی ها و دلایل	شماره: ۱۰۶۴
	تاریخ: ۱۴۰۳/۰۱/۲۷

تهیه و تنظیم: دکتر افسانه شفیعی

توضیح اجمالی:

مقابله با «رکود تورمی» در اقتصاد ایران با پیچیدگی های فراوانی همراه است. به عنوان مثال اگرچه راهکارهایی همچون افزایش حجم تسهیلات به صنایع، افزایش سطح سرمایه گذاری دولتی، کاهش سطح مالیات بر صنایع، کاهش نرخ سود تسهیلات بانکی، تشدید فشارهای قیمتگذاری بر صنایع و ارایه مشوق برای مصرف کالاهای داخلی توسط مصرف کنندگان قابل ارایه است؛ اما هر یک دارای پیامدهای مثبت و منفی می باشد (جدول ۱). هیچیک از اقدامات برشمرده، نمی تواند همزمان معضل رکود و تورم را حل کند. در واقع، این قبیل اقدامات به عنوان اقدامات مقطعی و بدون توجه به ماهیت عرضه و تقاضا در اقتصاد ایران، به شمار می رود.

جدول (۱): پیامدهای مثبت و منفی اقدامات سیاستی رفع معضل رکود تورمی

اقدام سیاستی در راستای رفع معضل رکود تورمی	پیامد مثبت	پیامد منفی
افزایش حجم تسهیلات به صنایع	افزایش امکان تولید در صنایع	شتاب گیری تورم
افزایش سطح سرمایه گذاری دولتی	افزایش سطح تقاضای موثر	شتاب گیری تورم
کاهش سطح مالیات بر صنایع	کاهش هزینه های تولید	افزایش کسری بودجه
کاهش نرخ سود تسهیلات بانکی	کاهش هزینه تامین مالی و هزینه تمام شده تولیدات در صنایع	کاهش منابع بانکی
تشدید فشارهای قیمت گذاری بر صنایع	ممانعت از افزایش قیمت ها متناسب با افزایش هزینه ها	کاهش انگیزه تولید و تعمیق رکود صنعتی
ارائه مشوق برای مصرف کالاهای داخلی توسط مصرف کنندگان	رونق تقاضا و نه لزوما تولید در صنایع	شتاب گیری تورم
پیگیری بودجه انقباضی	تخفیف شرایط تورمی	افزایش عمق رکود

نکات کلیدی:

- تولید پرکشش: به منظور مقابله با «رکود تورمی» در اقتصاد باید در وهله نخست باید به «توانمندی افزایش تولید در اقتصاد به ازای افزایش قیمت ها» یا به عبارتی «کشش عرضه» پرداخته شود. هرچه عرضه کم کشش تر باشد، تلاش برای افزایش تولید، صرفا به افزایش به مراتب بالاتر قیمت ها (تورم) منجر خواهد شد.
- عوامل موثر کشش پذیری تولید: تابع عرضه در اقتصاد زمانی که برخی یا تمام شرایط زیر مهیا باشد، کشش پذیر در نظر گرفته می شود و تنها در آن صورت است که می توان با سیاست های تحریک تقاضا نسبت به افزایش تولید با کمترین میزان تورم اقدام نمود (جدول ۲):
 - دسترسی بالا به منابع طبیعی ارزان: انرژی، معادن فلزی و غیرفلزی، کشاورزی
 - دسترسی بالا به کالاهای واسطه ای و نیمه ساخته استراتژیک اعم از وارداتی یا تولید داخل
 - دسترسی بالا به سرمایه های انسانی ماهر و متخصص
 - بهره مندی از تکنولوژی لازم جهت جایگزینی در رابطه با هر نوع عامل تولیدی که عملکرد آن با هزینه بالا/نقص مواجه است.
 - برخوردار بودن از ظرفیت های خالی که امکان افزایش تولید در آن وجود داشته باشد.
 - بهره مندی از زمان لازم برای تامین نیاز داخل از طریق تولید داخل
 - مواجهه با حداقل موانع کسب و کاری و هزینه های مبادلاتی
 - کمترین مواجهه با رفتارهای انحصارطلبانه در بازار

دیدگاه

جدول (۲): عوامل موثر بر کشتش پذیری تولید (عرضه)

کم کشتش	پر کشتش	عوامل موثر بر کشتش عرضه
کم	زیاد	دسترسی به عوامل تولید
پایین	بالا	امکان جایگزینی عوامل تولید
محدود	زیاد	امکان افزایش ضریب عملیاتی
کوتاه	طولانی	بازه زمانی
زیاد	کم	موانع کسب و کاری
کم	بالا	دسترسی به ذخایر مواد اولیه و واسطه ای مورد نیاز
کم	بالا	تعداد رقبا

۳- کم کشتش بودن تولید (عرضه) در دهه ۹۰: برآوردها نشان می دهد کشتش قیمتی عرضه در اقتصاد ایران طی دهه ۹۰ همواره کوچکتر از یک بوده است. به معنای دیگر، افزایش قیمتتها به میزان کمی توانسته است محرک تولیدکنندگان برای افزایش میزان تولیداتشان باشد. در نتیجه هر گونه تلاش برای تحریک تقاضا (به واسطه موانع ساختاری حاکم)، بیش از آنکه به افزایش تولید منجر شده باشد، مولد تورم بوده است.

۴- دلایل کم کشتش بودن تابع عرضه کل در اقتصاد ایران موارد زیر می باشد:

- ضعف زیرساختهای پشتیبان دسترسی به انرژی (گازرسانی، تولید برق، ارتباطات)،
- کمبود دسترسی به نهادههای استراتژیک: سنگهای معدنی و مواد واسطه ای کشاورزی
- کمبود دسترسی به سرمایه های انسانی ماهر و متخصص
- ضعف جایگاه تکنولوژی های دارای قابلیت جایگزینی با نیروی انسانی در بخش تولید کشور
- مواجهه با موانع کسب و کاری و هزینه های مبادلاتی بالا
- مواجهه با رفتارهای انحصارطلبانه در بازار
- مشکلات نظام توزیع و افزایش قیمت تمام شده تولیدات در بازار